

כגפן פוריה

עלון להפצת תורה ויהדות

אין לעיין בעלון זה בשעת התפילה

פְּרִשֶׁת אַחֲרֵי מוֹת-קְדָשִׁים

ח' אייר תשפ"ג

הפטרה: ויהי דבר ה' אלי

ברכת הלכנה

יציאת השבת:

20:00

ירושלים: 19:56

ביום שישי פסח שני, הילולת רבי מאיר בעל הנס

23 ימים לספירת העומר, אבות פרק ג'

יציאת שבת ר"ת 20:41

גיליון 815

מניסת השבת:

18:48

ירושלים: 18:41

מָטוֹס פְּרָטִי לַיַּעַד

הרב עמוס שושן - רב ישובי רכס פוריה

תזכיר אחד היה מעוניין לטוס מעיר גדולה לעיירת קיט בצפון הרחוק. למקום זה הייתה טיסה אחת בלבד בשבוע, והוא את הטיסה הזאת הפסיד. התייר הצטער מאוד. כאשר הממונה בשדה התעופה ראה את פניו הנפולות של התייר, הוא ניגש אליו ושאל מה העניין? "היה פקק בדרך לשדה תעופה", ענה התייר, "החמצתי את המטוס היחיד השבוע לצפון הרחוק. חלמתי על הטיול הזה, והנה, הפסדתי את הטיסה הזו! לא אוכל לחכות עוד שבוע, אני צריך לחזור לעבודה".

ואולם כאן באה תפנית בעלילה. "אין שום בעיה", אמר הממונה. "אני אסדר לך מטוס פרטי שיקח אותך לשם! אצלנו מקבלים הזדמנויות שנייה – לא החמצת כלום!" לכאורה, קשה להאמין לסיפור הזה, ואולם ליהודי לא קשה בכלל להאמין לזה, הרי הסיפור הזה בא הישר מן התורה. הקדוש ברוך הוא, נותן הרבה הזדמנויות נוספות לכל יהודי – אחת מהן נקראת פסח שני.

שני עניינים יש בפסח שני - טמא ורחוק, שהם גם משל למציאות הריחוק בימנו. יש אדם שחי בטמאה ויש מי שהיה רחוק מכל עניני התורה והמצוות. והנה כמו מי שהחמיץ את הפסח הראשון, שמקבל הזדמנות פז נוספת להשלים את החסר, לכל יתחייב חס ושלום בעונש כרת, כך גם אלו שעד היום היו רחוקים מדרך ה' ולפתע מתנוצץ בהם כח התשובה, ניתנת להם הזדמנות בבחינת פסח - לקפוץ ולפסוח מעל כל הקשיים וכל ההרגלים הרעים אל דרך התורה והמצוות, אסור לנו להפסיד את ההזדמנות הזו, עלינו לנצל עד תום. אין הדבר תלוי אלא בנו! יזכנו הבורא להתקרב לעבודתו מתוך אושר ושמחה ולעובדו בלבב שלם, אמן כן יהי רצון.

בהוצאת מכון "שערי תורה": פוריה-נוה עובד ד.ג. גליל תחתון 15210

שערי תורה וחסד ע"ר * כולל אברכים * שיעורי תורה * פרסומים תורניים * גמ"ח עזרה לנוקמים *
הדפסה: דפוס כנרת. עריכה: צ. שורין. היה שותף. להעברת תרומות: בנק המזרחי סניף טבריה מספר חשבון: 123459

רבי מאיר - בעל הנם

יום יד' באייר נקבע כיום ההילולא של רבי מאיר.

מדברי רבי מאיר במשנה במסכת אבות: "רבי מאיר אומר, הוי מומעט בעסק, ועסוק בתורה. והוי שפל רוח בפני כל אדם. ואם בטלת מן התורה, יש לך בטלים הרבה פגגך. ואם עמלת בתורה, יש לך שכר הרבה לתן לך". אבות ו, ד.

רבי מאיר היה מגדולי התנאים, ותלמידו החשוב של רבי עקיבא. רבי מאיר אינו מוזכר במקורות שלפנינו בשם אביו כלל, יתכן וטעם הדבר נעוץ בשורשו - שהיה בן גרים. בתלמוד (גיטין נ, א) מסופר שהיה מצאציו של נירון קיסר, ובשעה שהחליטו הרומאים להחריב את ירושלים שלחו את נירון קיסר והוא עשה סימנים לראות אם תצליח שליחותו. ירה חץ למזרח ונפל אותו חץ בירושלים ירה חץ למערב ונפל בירושלים, לארבע רוחות השמים ונפל בירושלים. לאחר שהבין מכך שתהא לו הצלחה בכיבוש ירושלים שאל לתינוק יהודי 'פסוק לי פסוק', אמר לו התינוק (יחזקאל כה): "ונתתי את נקמתי באדם ביד עמי ישראל". אמר נירון קיסר: הקב"ה רוצה להחריב את ביתו ולקנח ידיו במי שיעשה זאת, ברח והתגיר ויצא ממנו רבי מאיר. אפילו שמו האמיתי של רבי מאיר לא ברור די הצורך. לפי דעה אחת (עירובין ג, ב): "לא רבי מאיר שמו אלא רבי נהוראי ולמה נקרא רבי מאיר? שהוא מאיר עיני החכמים בהלכה, ולא נהוראי שמו אלא רבי נחמיה". לפי דעה אחרת (ספר יחסי) שמו האמיתי היה רבי מיישה ויש הסוברים ששם זה רומז על מקום מושבו מ'אוש'ה'. בתלמוד מצאנו פעמיים (קידושין פב, א, סנהדרין צט, א), שרבי מאיר חולק על דברי רבי נהוראי, ולפי זה קשה לזהותם כאיש אחד, אם לא נאמר שהיו שני חכמים בשם רבי נהוראי. ואולם על דרך האמת מאיר ונהוראי הוראתם אחת: מאיר - נהיר, והאחד הוא תרגומו של האחר.

לדעת רבי מאיר (אבות דרבי נתן ב, ו): "חובה לאדם שישמש שלושה תלמידי חכמים". רבי מאיר קיים דעתו זו הלכה למעשה ושימש שלושה תלמידי חכמים גדולים. אצל רבי עקיבא למד סברא בפלפול וחריפות וממנו קיבל את עיקרי המשניות שלבסוף נערכו ע"י תלמידו של רבי מאיר - רבי יהודה הנשיא. אצל רבי ישמעאל בן אלישע למד גמרא, דהיינו הלכות פסוקות. וכן למד אצל אלישע בן אבויה אף לאחר שנתפקר ונקרא שמו "אחר".

בתלמוד מובא שבתחילה למד רבי מאיר אצל רבי עקיבא, אך כיון שרבו זה היה חריף ביותר ורבי מאיר עם כל חריפותו, שלא יכלו בני דורו לעמוד על סוף דעתו, לא עמד באותו זמן על דעת רבו, הלך ולמד אצל רבי ישמעאל בן אלישע ואח"כ חזר לפלפל בחכמה אצל רבי עקיבא. בבואו לפני רבו - רבי ישמעאל בן אלישע הזהירו זה במלאכתו, מלאכת כתיבת ספרי תורה, כמסופר (עירובין יג, א): "אמר רבי מאיר... כשבאתי אצל רבי ישמעאל אמר לי: בני מה מלאכתך? אמרתי לו: לבלר אני. אמר לי: בני, הוי זהיר במלאכתך. שמלאכתך מלאכת שמים היא, שמא אתה מחסר אות אחת או מויתר אות אחת נמצאת מחריב את כל העולם כולו". יחד עם למודו אצל שני גדולי הדור, למד רבי מאיר גם מאלישע בן אבויה. אלישע זה היה חכם גדול בתורה, אך נתפקר ויצא לתרבות רעה.

רבי מאיר הצטיין בכשרונות מיוחדים שניצל אותם לתורה. תלמידו רבי אלעזר בן שמעון סיפר (מגילה יח, ב), פעם הלך רבי מאיר לעבר שנה בעסאי, כיון שבארץ ישראל שלטו הרומאים שהתנגדו לכך, ובהגיע אדר לא היתה שם מגילה וכתבה רבי מאיר מלבו וקרא בה. ואף שאין כותבים מגילה אלא מתוך הכתב, אמר רב אבהו: שונה הוא רבי מאיר שנתקיים בו הכתוב (משלי ד): 'ועפעפך יישירו נגדך'. ואמר רמי בר חמא לרבי ירמיה: מה פירוש הכתוב 'ועפעפך יישירו נגדך'? אמר לו: אלו דברי תורה שכתוב בהם 'התעיף עיניך בו ואיננו' (ופירש ברש"י: אם תכפול עיניך ממנה - הרי היא משתכחת כהרף עין). ובכל זאת אצל רבי מאיר היו דברי התורה מיושרים אצלו וחרוטים על לוח לבו.

על פלפולו אמר רבינא (סנהדרין כד, א): "הרואה רבי מאיר בבית המדרש כאילו עוקר הרי הרים וטוחנן זה בזה". וריש לקיש קראו (שם כג, א): "פה קדוש", ומתוך כך התאמץ ליישב את דבריו של רבי מאיר. גם רבו, רבי עקיבא הכיר בכשרונו של תלמידו זה, וכשבא רבי מאיר לפניו הושיבו רבי עקיבא מעל רבי שמעון שכבר היה תלמיד אצלו (ירושלמי סנהדרין פ"א).

ואולם על אף גדולתו בתורה לא נפסקה הלכה כמוותו וכבר תמה על כך רב אחא בר חנינא (עירובין ז, ב) וכמובא בתלמוד: "אמר רבי אחא בר חנינא: גלוי וידוע לפני מי שאמר והיה העולם שאין בדורו של רבי מאיר כמוותו, ומפני מה לא קבעו הלכה כמוותו? שלא יכלו חבריו לעמוד על סוף דעתו. שהוא אומר על טמא טהור ומראה לו פנים, על טהור טמא ומראה לו פנים". אף תירוצו של רב אחא תולה את הטעם לכך שלא נקבעה הלכה כמוותו, בחכמתו המרובה של רבי מאיר.

הוי ממועט בעסק, ועוסק בתורה - השתדל למעט בעסקיך ועוסק בתורה. כלומר, עשה תורתך קבע ומלאכתך עראי. וכן אמרו בגמרא בברכות (לה, ב): משום רבי יהודה ברבי אלעאי: "בא וראה שלא כדורות הראשונים דורות האחרונים. דורות הראשונים עשו תורתן קבע ומלאכתן עראי - זו וזו נתקיימה בידן, דורות האחרונים שעשו מלאכתן קבע ותורתן עראי - זו וזו לא נתקיימה בידן". אמנם, אין כאן דרישה להיבטל ממלאכה לחלוטין, שהרי האדם מחוייב לעשות מלאכה וכקללת ה' לאדם הראשון (בראשית ג, יט): "בזעת אפך תאכל לחם". ואולם בידו של האדם להגדיל את הקללה או למעט בה, שהרי לא נאמר לו כמה זיעה עליו להוציא בעבור פרנסתו. יסוד זה עיקרי הוא בתורתו של רבי מאיר וכך מסופר עליו (מדרש קהלת רבה ב, כד): רבי מאיר הוה כתבן טוב ומובחר והיה משתכר שלושה סלעין כל שבוע. היה אוכל ושותה באחד ומתלבש באחד ומפרנס חכמים באחד. אמרו לו תלמידיו: רבי, מה תעשה עבור בניך? אמר להם: אם יהיו צדיקים, יתקיימו בהם דברי דוד: 'ולא ראיתי צדיק נעזב וזרעו מבקש לחם', ואם לא יהיו צדיקים, מה אני מניח את שלי לאויבי המקום? וכך הורה הלכה למעשה (קידושין פב, ב): "רבי מאיר אומר: לעולם ילמד אדם לבנו אומנות נקיה וקלה ויבקש רחמים למי שהעושר והנכסים שלו, שאין עניות מן האומנות ואין עשירות מן האומנות אלא למי שהעושר שלו, שנאמר: 'לי הכסף ולי הזהב נאם ה' צבאות'".

ואולם בניגוד למה שהורה לאחרים אמר רבי מאיר על עצמו (שם): "רבי נהוראי אומר: מניח אני כל אומנות שבעולם ואיני מלמד את בני אלא תורה. שכל אומנות שבעולם אין עומדת לו אלא בימי ילדותו אבל בימי זקנותו הרי הוא מוטל ברעב, אבל תורה אינה כן, עומדת לו לאדם בעת ילדותו ונותנת לו אחרית ותקוה בעת זקנותו. בעת ילדותו מהו אומר? 'קוי ה' יחליפו כח, יעלו אבר כנשרים'. בזקנותו מהו אומר? 'עוד ינובון בשיבה דשנים ורעננים יהיו'".

והוי שפל רוח בפני כל אדם - לשפלות הרוח יש חשיבות מרובה בקניית התורה. ראשית, האדם המרגיש שפל רוח בפני כל אדם לא ימנע מללמוד מכל אחד, וכדברי בן זומא: 'איזהו חכם? הלומד מכל אדם'. ועוד, ששפל הרוח אינו רודף אחר תענוגות העולם הזה, ולפיכך די יהיה לו בעיסוק מועט במלאכה ואת יתר זמנו יקדיש לעסק התורה.

ואם בטלת מן התורה, יש לך בטלים הרבה כנגדך - אם התבטלת מלימוד התורה, ימצאו הרבה דברים שיבטלו את זמנך. וכן שנינו בדברי רבי נחוניא בן הקנה: "כל המקבל עליו עול תורה, מעבירין ממנו עול מלכות ועול דרך ארץ". ופירשנו, כי כל המקבל על עצמו לשקוד בתורה ולהתמיד בלימודה, מעבירין ממנו עול מלכות, שהוא תשלום מסים וארנונה ושאר חובות שמטילה המלכות על הציבור לצרכי המדינה. ועול דרך ארץ, שהוא עול הפרנסה ודאגות הבית. **ואם עמלת בתורה, יש לו שכר הרבה לתן לך** - אך אם מועטת בעסקיך ועמלת בתורה, דע כי יש לקב"ה הרבה שכר לתת לך, וכשהקדוש ברוך הוא כבדו ובעצמו נותן לך את שכרך, הרי שהוא נותנו בשפע.

(מעשה אבות")

פסח שני

בשבוע הבא ביום שישי יחול יד' באייר פסח שני

על פי המסורת מציינים ביום יד' באייר את יום ההילולא של התנא רבי מאיר בעל הנס.

א. כתב הרמב"ם (בהלכות קורבן פסח): "מה בין פסח ראשון לפסח שני? הראשון אסור בחזקת בבל יראה ובבל ימצא ואינו נשחט על חמץ ואין מוציאים ממנו חוץ לחבורה וטעון הלל באכילתו ומביאים עמו חגיגה ואפשר שיבוא בטומאה אם נטמא רוב הקהל טומאת מת. אבל פסח שני – חמץ ומצה עמו בבית ואינו טעון הלל באכילתו ומוציאים אותו חוץ לחבורתו ואין מביאים עמו חגיגה ואינו בא בטומאה. ושניהם דוחים את השבת וטעונים הלל בעשייתם ונאכלים צלי בבית אחד על מצה ומרור ואין מותרים מהם ואין שוברים בהם עצם".

ב. יום י"ד באייר הוא "פסח שני". בזמן בית-המקדש הייתה זו הזדמנות נוספת להקריב קורבן פסח עבור אלו שלא יכלו לעשות זאת בפסח הראשון. בימינו, מציינים את היום בכך שאין אומרים בו תחנון וכן נוהגים לאכול בו מצות.

ג. אי-אמירת תחנון: כיום, כשביית המקדש לא עומד על מכונו, מציינים את יום י"ד באייר כיום שמחה ואין אומרים במהלך התפילות את קטעי ה"תחנון". וכך נפסק: אלו הימים שאין אומרים בהם וידוי ונפילת אפים לא בשחרית ולא במנחה: חודש ניסן, פסח שני, ל"ג בעומר, מראש חודש סיון עד י"ב בו ועד בכלל, תשעה באב, ט"ו באב, ערב ראש השנה וערב יום הכפורים, מ"א תשרי עד ב' חשון. שמונת ימי החנוכה, ט"ו בשבט, י"ד וט"ו אדר א' ואדר ב', וראשי חודשים.

ד. אין אומרים תחנון גם במנחה שקודם י"ד באייר. יש נוהגים שלא לומר וידוי אף בט"ו אייר, משום ספקא דיומא, אך אין זה מנהג נכון, ויש למחות ביד הנוהגים כן, שרק בי"ד אייר אין אומרים וידוי.

ה. מותר לאכול צלי בליל ט"ו באייר [פסח שני]. ומכל מקום טוב להחמיר שלא לאכול גדי מקולס בליל ט"ו באייר, [גירה שמא יאמרו בשר פסח הוא, ונראה כאוכל קדשים בחוץ].

ו. אכילת מצה: נוהגים לאכול מצה ביום זה. ואולם שלא כמו בפסח הראשון, מותר לאכול את המצה עם חמץ, ואף שיש בביתו חמץ.

ז. תמיד אפשר לתקן: עניינו של פסח שני הוא שאין דבר אבוד, תמיד ניתן לתקן. אפילו מי שהיה טמא, או מי שהיה בדרך רחוקה, ואפילו אם הדבר נעשה "לכם", כלומר ברצונו – למרות זאת ניתן לתקן את אשר עיוות, וממילא גם אנו צריכים לדעת שתמיד אפשר לתקן.

לעילוי נשמת אמו"ר רבי יצחק שושן זצ"ל - נלב"ע יב' תמוז תשע"ז

למעוניינים להשתתף בהוצאת עלון זה נא לפנות לדוד: 0537788483

עלון זה מוקדש:

לרפואת: אברהם צימרון, שרה בת שמחה, ציפורה ודושע לוי, ביבה אלימלך. עורבן עישה. תקוה בת עזיה. אלנה בת גאן. אסתר בת ורבה. מול בת ענלה. אברהם בן רחל. רחמים בן סולמנה. דראל בן אביגיל. אילנה בת סליחה. ישי ורחל לוי. חנה בת זוהרה. עדן בת רחל. מיטל מוריה אדרי. יוסף בר בן מויל הר"ו. להחזרת נעדרה צה"ל ושביו ובחס: אורון שאול, הדר גולדרי, גיא חבר, רון ארד, יהודה כץ, צבי פלדמן.

לעילוי נשמת: הר"ע יוסף. הר"מ אליהו. הרב אברהם צוקמן. רבי מסעוד מליל. רבי יצחק שושן. רבי יעקב שושן. יונה ורטה סופר מרים. יצחק דרעי. רבי אברהם בן שמאי אלעזר. מקסים חיים דרעי. סרי חנום. ישראל אברהם חן. שלמה בן מרים. יצחק ונעם אטיאם. אורן מועלם. אליהו מויטו. דוד גרובסר. מירי פלדק. מרים קדושים. עננס דמיר. רוי שלמה. סימנב משה יהודה. יצחק זקן סולקה. נעם משה. יצחק ושמחה אלוז. אבנן נסים וסליקה שושן. מירי שמעון. יפה גורי. קלן. לאה צמרון. סימון בת רחמי. ליטא שבת משה עננה. חנה יצחק. אסתר חדר. אסתר בת תורא. אליהו בת פריחה. תרצה זעון. אסתר ונעם חנום. דניאל אלמליח. משה הלוי. דוד טובל. מויל עמר. אריה בן שמעון. ציונה בת דוד. יצחק ולאח אסתר דוד. אליהו אדרי. עזיה עמנו. רות יעקב. חיה רחל לוי. יונה ויוסף שרעבי. מרים יהודה. שמואל למברגר. ענינה בת מנוחה. ליאור רחמים. זק מל. עליזה מועלם. עליזה כחן. שרה אליאל. דוד ופריחה כחן. שמעון בן רחל. אברהם אדרי. יוסף אלקוב. מיכאל ועקני. חסיה שושפטש. עישה דודן. ברכה סופר. כמסה דדי. איתני ופרני. מעין וסדר עשור. כמישה כחן. אלס טובל. מרים בת רחל. נאוה כחן. אילה שורר. יצחק בן פנעה ז"ל.

ולע"נ הנספים בשואה ובחס: אלכסנדר שנדר, שושנה רוזה, רפאל פריצי, וציציליה צילה לבית משפחת ציטרון הי"ד.

למעוניינים להשתתף בהוצאת עלון זה נא לפנות לדוד: 0537788483

אין לעיין בעלון זה בשעת התפילה